

УДК 595.7

Короткі повідомлення

К.В. Антонюк

**АДАПТИВНІ ТРЕНДИ ЕКОМОРФ АМФІБІОТИЧНИХ КОМАХ
КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ**

Ключові слова: екоморфа, одноденки, веснянки, бабки, *Ephemeroptera*, *Plecoptera*, *Odonata*

Серед морфологічних критеріїв, котрі засвідчують окремі адаптивні тренди, виокремлено форму тіла та ніг. Найбільш показовими виявилися сім розмірних ознак (довжина, висота і ширина тіла; ширина і довжина стегна та гомілки першої пари ніг), на основі яких вираховувалися індекси пропорцій тіла.

Збільшення співвідношення висоти тіла до його довжини у личинок одноденок відзначено у ряді: *Ephemera*→*Ephoron*→*Potamanthus*→*Habroleptoides*→*Ameletus*→*Habrophlebia*→*Oligoneuriella*→*Choroterpes*→*Electrogena*→*Baetis*→*Procleon*→*Centroptilum*→*Caenis*→*Rhithrogena*→*Ephemerella*→*Siphonurus*→*Centroptilum*→*Cloeon*→*Ecdyonurus*→*Epeorus*→*Heptagenia*→*Leptophlebia*→*Torleya*. Тобто збільшення висоти тіла свідчить про перехід личинок до способу життя в літоральній частині водотоку, котра характеризується повільною течією. Личинки бабок підтверджують тенденцію до реофільності, що виражається у зменшенні висоти тіла відносно його довжини. Личинки ж веснянок ведуть відкритий або прихований спосіб життя та характеризуються генералізованою формою габітусу. За умови обрахунків великих значень даного співвідношення для *Plecoptera*, можна передбачити тенденцію до більшої реофільної спеціалізації таксону.

Пропорція ширина-довжина тіла дозволяє зрозуміти ступінь залежності організму від субстрату. Представлений вище для личинок *Ephemeroptera* морфоадаптивний ряд зберігається і для даного індексу. Риучим формам одноденок з «бивнями», якими є перші два представники ряду (*Ephemera*, *Ephoron*) характерне сплюснене у дорзовентральному напрямку тіло та незначна площа його контакту з субстратом. Личинки одноденок підтверджують тренд, що для організмів, які трапляються у потоці зі значною швидкістю течії, притаманне зменшення висоти тіла та збільшення його ширини. Личинки *Odonata*, з вузьким та не сплюсненим тілом проживають у заростях макрофітів.

Найкраще відображають спосіб пересування організму у товщі або на поверхні субстрату дві пропорції: ширина/довжина стегна та ширина/довжина гомілки першої пари ніг. Ноги ходильного типу характеризуються тонкими стегнами та гомілками (*Ameletus*, *Siphonurus*, *Procleon*, *Cleon* – так званий сіфлонуроїдний тип личинок). Тенденція до розширення стегна вказує на те, що личинка є типовим реофілом. Використовується ця адаптація для збільшення контакту з субстратом в умовах швидкої течії (*Ecdyonurus*, *Rhithrogena*). Личинки одноденок та бабок підтверджують тенденцію до риучого способу життя, яка проявляється у збільшенні пропорцій ширини стегна до його довжини та збільшення співвідношення ширини гомілки до її довжини.

Державний природознавчий музей НАН України, e-mail: Katerina-antonjuk@yandex.ru